

An Rutgers van der Loeff

Pleitbezorgster voor goede kinderboeken
Amsterdam, 15 maart 1910 – Laren, 19 augustus 1990
Geschreven door Janneke van der Veer

In 1954 werd *Lawines razen* van An Rutgers van der Loeff bekroond als Kinderboek van het Jaar. Daarmee was de schrijfster de eerste auteur aan wie deze jeugdliteraire prijs – de voorloper van de Gouden Griffel – werd toegekend. De jury, bestaande uit D.L. Daalder, Margreet Bruijn, pater H. Helmer, [Han G. Hoekstra](#) en Anne de Vries sr., was onder meer onder de indruk van de oorspronkelijkheid van het thema, het ‘grote elan’ waarmee het boek was geschreven en van de ‘opbouwende gedachten’. Dat laatste verwijst naar de saamhorigheid en vriendschap die in het verhaal een rol spelen wanneer een groep jongens zich inzet bij reddingsacties in een Zwitsers dorp dat getroffen is door een lawine. Daarmee sloot het boek goed aan bij de toenmalige criteria ten aanzien van goede kinderboeken. [Jeugdboeken](#) werden gezien als een belangrijk middel tegen vervlakking van de tijd.

Jeugd en opvoeding

An Rutgers van der Loeff-Basenau werd op 15 maart 1910 als Annie Maria Margaretha Basenau in Amsterdam geboren. Haar vader Jacob Friedrich Basenau (1865-1930), afkomstig uit Duitsland, was medicus/bacterioloog, haar moeder Leonora Susanne Goemans (1876-1967) was schrijfster/vertaalster en had een poos in Zweden gewoond. Anneke, zoals ze werd genoemd, groeide met twee jongere broers en een negen jaar ouder halfzusje (uit het eerste huwelijk van haar vader) op in een welgesteld bourgeoisie gezin, dat het grootste deel van het jaar in een Amsterdams grachtenpand woonde en in de zomervakantie in PAX, het buitenhuis in Huizen dat haar vader zelf had gebouwd. Er waren veel boeken in huis, die Anneke gretig las. Daarbij werd ze vooral gestimuleerd door haar moeder die het literair-creatieve deel van de opvoeding voor haar rekening nam. Zij bracht haar dochter ook belangstelling voor Scandinavië bij.

Na het gymnasium studeerde Anneke twee jaar klassieke talen. Haar voorliefde voor vertalen speelde een rol bij die keuze. Toen haar vader in 1930 een einde aan zijn leven maakte vanwege het verlies van zijn kapitaal bij de beurskrach, ging ze privélessen Zweeds geven om haar moeder financieel enigszins te ontlasten. De combinatie met studeren viel haar echter zwaar, zodat ze besloot met haar studie te stoppen. Dat bood haar ook de gelegenheid haar moeder te helpen met vertaalopdrachten.

Vertaalster en schrijfster

Ondertussen verloofde ze zich met Michael (Miek) Rutgers van der Loeff (1905-1982). De twee kenden elkaar al lang: de gezinnen Basenau en Rutgers van der Loeff trokken zowel in Amsterdam als in Huizen veel met elkaar op. Op 18 september 1934 vond hun huwelijk plaats, waarna ze zich in Amsterdam vestigden. Er werden vijf kinderen geboren, waarvan het tweede kindje levenloos. Na haar huwelijk ging ze door met lesgeven en vertalen van boeken uit het Noors en Zweeds, die deels onder haar moeders naam verschenen. Ook begon ze verhalen te schrijven voor kranten en tijdschriften als *Algemeen Handelsblad* en *Het Kind*.

Haar eerste kinderverhalen werden gepubliceerd in *Vrije Vogels*, een maandblad voor jongens en meisjes. Samen met haar moeder schreef ze vervolgens *Het oude huis en wij* (1941). Deze autobiografie van Nora Basenau was het debuut in boekvorm van An Rutgers van der Loeff. Haar contacten met verschillende uitgevers groeiden intussen. Zo adviseerde ze in 1943 uitgeverij Meulenhoff over een na de oorlog uit te geven bundel kinderversjes van Han G. Hoekstra. In 1945 verscheen haar kerstnovelle *Van een dorp, een jongen en een orgel* en drie jaar later – op basis van een reisopdracht van de regering – een ‘geromantiseerde documentaire’, zoals biograaf Joke Linders het noemt, over Zweden: *Zweden, droom en werkelijkheid* (1948). De reacties op het boek waren wisselend.

Vernieuwende jeugdliteratuur

Anders was dat met *De kinderkaravaan* (1949). Het jeugdboek dat An Rutgers van der Loeff op verzoek van uitgeverij Ploegsma schreef naar aanleiding van een krantenknipsel over een Amerikaans kolonistengezin was een groot succes. Begin januari 1949 werd het in tien afleveringen opgenomen in *De Regenboog*, tweewekelijks orgaan voor de Coöperatieve Beweging. In november van dat jaar verscheen het in boekvorm. De reacties op *De kinderkaravaan*, over de kinderen Sager die onder barre omstandigheden door Amerika trekken nadat hun ouders zijn overleden, waren unaniem lovend: ‘karaktervormend, uitstekend en met spanning geschreven, een epos met beeldend vermogen, ontroerend mooi, positief, met fraaie beschrijvingen van de natuur en informatief over de Grote Trek’, aldus een citaat in haar biografie.

Na dit succes volgden meer jeugdboeken, waarvoor de ideeën vaak werden aangedragen door uitgeverij Ploegsma. Was het schrijven eerst nog een soort spel, het werd steeds meer een serieuze zaak voor An Rutgers van der Loeff. Dat blijkt ook uit het gedegen onderzoek, vaak gecombineerd met reiservaringen, waarop ze zich baseerde. Boeken als *Rossy, dat krantenkind* (1952), het bekroonde *Lawines razen* (1954), *Het licht in je ogen* (1956) en *Gideons reizen* (1960) zijn daarbij enkele voorbeelden.

In haar werk voor kinderen stelde ze maatschappelijke thema's aan de orde, zoals recht en onrecht, het belang van internationale contacten, het overbruggen van verschillen tussen mensen en culturen, omgaan met handicaps en de gevolgen van de [Tweede Wereldoorlog](#). Met dergelijke onderwerpen, verpakt in spannende, ontroerende en vlot

geschreven verhalen, toonde de schrijfster zich een pionier binnen de toenmalige jeugdliteratuur.

Visie op jeugdliteratuur

Gaandeweg ontwikkelde An Rutgers van der Loeff zich als een pleitbezorgster van goede kinderboeken. Ze hield lezingen, onder meer tijdens het Kinder- en Jeugdboekencongres in 1963, en publiceerde erover. Het belang van lezen stond bij haar centraal. Veel waarde hechtte ze aan leesplezier, maar ook wilde ze dat de boeken de lezers raakten. Ze wilde kinderen 'bouwstenen' toespelen, gegevens. 'Gegevens opdat ze hun eigen positie kunnen gaan bepalen. Een uitzicht wil ik hun geven, iets driedimensionaals, perspectief, want dan pas betekent een eigen positie iets.' Voor haar stond vast dat 'lectuur invloed kan hebben op de vorming van een mens'.

Levenseinde

Ook in haar latere levensjaren bleef An Rutgers van der Loeff schrijven, zowel voor kinderen als voor volwassenen. Nadat ze samen met haar man in 1971 was verhuisd naar PAX, richtte ze zich naast het schrijven op schilderen en tuinieren. Dat laatste inspireerde haar tot *Mijn tuin, klein erfgoed* (1977) en *Met mijn tuin in de wolken* (1982). Het overlijden van haar man in 1982 betekende een grote leegte voor haar. Drie jaar later verhuisde ze naar Het Rosa Spierhuis in Laren. Daar overleed ze door euthanasie op 19 augustus 1990, zes maanden na het verschijnen van haar door Joke Linders geschreven biografie.

Betekenis

An Rutgers van der Loeff liet een veelzijdig en succesvol oeuvre na: zestig vertalingen, achttien romans voor volwassenen en zesenvoertig kinder- en jeugdboeken. Haar werk werd in binnen- en buitenland meerdere malen bekroond. Zo ontving ze in 1967 de Staatsprijs voor Kinder- en Jeugdliteratuur. In 1976 werd ze benoemd tot Ridder in de Orde van Oranje-Nassau vanwege haar bijdrage aan de Nederlandse jeugdliteratuur.

Veel waardering was er voor het feit dat An Rutgers van der Loeff bij haar keuze voor maatschappelijke thema's haar lezers serieus nam en aan het denken zette. Ze deed daarbij een beroep op hun verbeeldingskracht. Ook werd haar karaktertekening geprezen. Wel was er kritiek op haar schrijfstijl, die weinig literair werd bevonden. Deze kanttekening deed echter niets af aan het belang van haar boeken. De boodschap die An Rutgers van der Loeff in haar werk uitdroeg, stond voorop.

Een groot deel van haar werk werd zowel door jongeren als volwassenen gelezen, zoals ook het geval was met dat van tijdgenoot [Miep Diekmann](#) (1925-2017), aldus Peter van den Hoven en Helma van Lierop-Debrauwer in hun hoofdstuk over adolescentenliteratuur in *Een land van waan en wijs*. Beide schrijfsters hebben in belangrijke mate bijgedragen aan de emancipatie van de naoorlogse kinder- en jeugdliteratuur.

Lawines razen: podcast over kinderboekklassiekers

Een podcast waarin klassieke Nederlandstalige kinderboeken opnieuw gelezen en besproken worden met schrijvers van nu.

In aflevering 1: *Lawines razen* van An Rutgers van der Loeff.

Verder lezen

- [Auteurspagina An Rutgers van der Loeff in DBNL](#) met o.a. *Rosy, dat krantenkind* (1952).
- Joke Linders, *An Rutgers van der Loeff : biografie* (Baarn 1990).
- Joke Linders, '[In goede herinnering aan An Rutgers van der Loeff](#)'.
- Marielle Scherer, '[Basenau, Annie Maria Margaretha \(1910-1990\)](#)' in *Digitaal Vrouwenlexicon*.
- Rita Ghesquiere, Vanessa Joosen, Helma van Lierop, [Een land van waan en wijs. Geschiedenis van de Nederlandse jeugdliteratuur](#) (Amsterdam/Antwerpen 2016), zie o.a. p. 305, 339, 383 en 386.

<https://www.literatuurgeschiedenis.org/schrijvers/an-rutgers-van-der-loeff>